

ДИНАМІКА КОНЦЕПТУ УКРАЇНА В ХУДОЖНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ В. ЯВОРІВСЬКОГО

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1(47)

УДК 811.161.2'373.7-042.2

DOI:10.24144/2663-6840/2022.1(47).231–236.

Хавалджи Л. Динаміка концепту *Україна* в художній публіцистиці В. Яворівського; кількість бібліографічних джерел – 20; мова українська.

Анотація. Мету цього дослідження вбачаємо в тому, щоб вивчити особливості мовного втілення концепту *Україна* в публіцистичних творах В. Яворівського, виявити його динаміку, зіставивши твори автора першого та другого періодів творчості. У роботі застосовуємо описовий та зіставний методи аналізу мовних фактів. Спостереження демонструють, що лексема *Україна* у творах раннього періоду творчості вживана мало. Натомість маємо змогу простежити за особливостями використання лексеми *земля*, уживаної найчастіше зі значенням 'країна, край, держава' та 'грунт, який обробляється і використовується для вирощування рослин'. Землю як живий організм письменник ідентифікує через приписування їй фітоморфних, анімалістичних, антропоморфних ознак. Українська земля, подана через призму людини, яка на ній проживає, постає як історія роду, як музей історії культури. У нарисах другого періоду творчості *земля* передусім постає як територія, на якій проживає український народ.

У публіцистичних роздумах В. Яворівського другого періоду творчості концепт *Україна* стає основним і визначальним, чим пояснюємо і високу частоту вживання лексеми *Україна* зі значення 'країна, держава', і функційну активність похідних (*український, українець, українка*), і широке поле означень, які надають висловлюванню позитивного чи негативного забарвлення. З допомогою концепту *Україна* письменник створює патріотично забарвлений публіцистичний дискурс, найхарактернішими ознаками якого є ідеологічна та політична позиція адресанта й адресата (автора й читача), аксіологічні настанови суспільної думки, у якій особистісне «я» стає стильовою домінантою. Автор активно використовує словосполучення *українська Україна, наша Україна, моя Україна*, що уособлює духовну єдність суспільства на засадах інтересів Незалежної держави. Символами Незалежної України в публіцистиці В. Яворівського виступають прізвища або імена відомих українців, які свого часу заклали підґрунтя українській незалежності, самотності, ратували за відродження й утвердження української ментальності. Ці лексичні одиниці розглядаємо як культурами.

Ключові слова: Володимир Яворівський, концепт, динаміка концепту, публіцистичний дискурс, аксіологічні настанови.

Постановка проблеми. Аналіз публіцистики В. Яворівського уможливило умовний поділ її за реальним хронотопом на два періоди. До першого з них (раннього періоду творчості) відносимо нариси, есе 70 – початку 90 років минулого століття, присвячені зазвичай людям праці, їхнім повсякденним турботам, успіхам у роботі. До другого періоду (кінця ХХ – початку ХХІ ст.) творчості належать, на наш погляд, збірки публіцистики новітнього часу, у яких осмислюються питання, які постали перед українським народом після проголошення незалежності. Тут охарактеризовано пройдений українським народом шлях за всю історію становлення цього етносу, пристрасно обговорюються сьогоднішні завоювання й здобутки, накреслено шляхи до майбутнього. У творах цього періоду в центрі уваги письменника опиняється Україна, край, у якому живуть працьовиті й талановиті люди. Тому концепт *Україна* вважаємо центральним у публіцистичному дискурсі письменника.

Аналіз досліджень. Питання особливостей публіцистичного дискурсу наразі актуальне, оскільки воно постає і щодо концептуальної структури текстів як таких [Буряк 2002], і щодо векторів їхнього розгляду [Бибики 2015], і специфіки мовної репрезентації (лінгвістичні особливості та жанрові форми мовного втілення) [Серажим 2003]. Дослідники обстоюють думку про те, що в публіцистичному творі концепт набуває особливої ваги. Так, В. Буряк вважає, що концепт – це «ідея за своєю

суттю – це мініконцепція (концепт). Це свідомісна вершина айсберга, яка підпорядковує своєму вираженню усю систему зображально-виражальних засобів» [Буряк 2002, с. 23]. Л. Василик, розглядаючи концепт як матеріальне буття думки, що дозволяє виявити закономірності публіцистичної творчості, стверджує, що концепт є «своєрідним ідейно-смісловим ядром твору», адже твір «наповнюється конкретним змістом, особистісним «я» публіциста, його світоглядними переконаннями, стильовими домінантами» [Василик 2007, с. 84]. Дослідник трактує концепт «як філософсько-естетичну категорію публіцистичної комунікації», це «провідна (концептуальна) пресо-публіцистична складова творчості окремого публіциста» [Василик 2007, с. 83].

Дослідники поетичного концепту *Україна* доводять, що він є «ментальним утворенням, яке увібрало в себе як інтралінгвальну, так і екстралінгвальну інформацію, а також культурний досвід етносу» [Переломова 2019, с. 114]. У Н. Данилюк концепт рідної сторони поданий «як фрагмент знання, ментального образу, який частково вербалізується і знаходить вираження в мові» [Данилюк 2008, с. 243], «як художній етнокультурний концепт, зафіксований у мовній картині світу українського фольклору» [Данилюк 2008, с. 244]. І це не випадково, адже, на думку В. Жайворонка, у «мовному концепті міститься не лише інтралінгвальна, але й екстралінгвальна інформація, культурний досвід певного етносу» [Жайворонко 2004, с. 26].

Мета статті, завдання. Мету цього дослідження вбачаємо в тому, щоб вивчити особливості мовного втілення концепту *Україна* в публіцистичних творах В. Яворівського, виявити його динаміку, зіставивши твори автора першого та другого періоду творчості. У роботі застосовуємо описовий та зіставний методи аналізу мовних фактів.

Виклад основного матеріалу. Концепт *Україна* в публіцистичних творах В. Яворівського репрезентований передусім однозвучною лексемою. Якщо у творах раннього періоду творчості вона вживана мало (у збірках «І в морі пам'ятати джерело» її не знаходимо; у збірці «Крила, вигострені небом» вона маніфестована 2 рази; у збірці «Тут, на землі: Нариси» - 2 рази; у збірці «Право власного імені: Нариси, статті, есе» - 11), то в публіцистичних роздумах «Що ж ми за народ такий?...» лексема *Україна* – одна з найуживаніших.

У нарисах ранньої творчості номен *Україна* функціонує у значенні 'країна, край': *Ще багато літ, коли він літав над Україною з мирними пасажирами, з висоти йому різали око незарубцьовані рани землі* [Крила 1975, с. 19]; *В кабінеті вже чекав директор районного санаторію для колгоспників Антін Антонович Бобов, якого я знав ще з дитинства: колись він був головою найбільшого на Україні колгоспу, до якого входило і наше село* [Крила 1975, с. 57]. Оскільки конотація цієї назви нейтральна, тому й лексему сприймаємо як таку, що номінує край, певну територію.

Проте конотація номена може змінюватися, коли йде мова про улюблений край, землю, на якій сформувалася відома особистість: *Він до останнього дня любив Україну, на землі якої виріс* [Право 1985, с. 127]. Уживана лексема *Україна* і як одиниця, що зазнала трансномінації: *Харківської письменницької організації, редактор журналу «Україна», голова республіканської письменницької Спілки, президент Товариства «Україна* [Право, с. 135]; *бути академіком Академії наук України* [Право 1985, с. 154].

Оскільки автор часто послуговується концептом *земля*, що в нарисах належить до основних і в творах першого, і в творах другого періоду творчості, адже зумовлено це передусім тематикою нарисів, де об'єктом опису яких є людина праці, то в цьому випадку можна говорити про синкретизм у функціонуванні цих лексичних одиниць. Найчастіше концепт *земля* репрезентований за допомогою цієї лексеми та означень *ця, затишна, прекрасна, чудесна, казкове живостплетіння* тощо. Земля для публіциста має колір і смак, запах, несе тепло. Земля опозиціонує з небом і підземними багатствами.

У публіцистичних роздумах В. Яворівського «Що ж ми за народ такий?...» (перший – третій випуски) лексема *Україна* вжита 1575 разів, із яких 45 разів зі значенням 'край', 'країна', а решта – 'державна'.

Репрезентація лексеми зі значенням 'край', 'країна' нерідко супроводжувалося використанням прикметників *західний, східний* чи то іменників *південь, схід*, що конкретизують просторове значен-

ня: *Ваші передачі на радіо — це щось мені дуже близьке, це не Східна і не Західна Україна* [Народ 1 2001, с. 114]; *А тут ще прирізано нових територій на західних кордонах: західні Україна і Білорусія, Прибалтика, Бессарабія* [Народ 1 2001, с. 28]; *Загарбавши Західну Білорусь, Прибалтику, Західну Україну, Буковину, Бессарабію, Сталін отримав нові прикордонні території, які надавали рідкісну можливість для створення ще могутнішої смут забезпечення, прийнятої у військовій науці* [Народ 1 2001, с. 30]; *З півдня України, з Бессарабії, готувався блискавичний наступ на Румунію як головне джерело постачання паливом німецької армії* [Народ 1 2001, с. 31].

Характеризуючи українське суспільство, нерідко розділене баченням майбутньої долі України, В. Яворівський, як, до речі, і багато хто із журналістів сучасних ЗМІ, маніфестує протиставленням *Східна Україна – Західна Україна*, рідше – *Центральна, Східна, Північна і Південна Україна – Західна Україна*: *І дивляться у той бік, куди вказує бронзовий карлик Володя Ульянов на кожному райцентрівському майдані по всій Центральній, Східній, Північній і Південній Україні* [Народ 1 2001, с. 123]; *А той рівень життя, особливо на Західній Україні?* [Народ 1 2001, с. 254]. Об'єднувальною функцією виконує висловлювання *українська Україна*, що уособлює територіальну та духовну єдність суспільств на засадах інтересів Незалежної держави: *Вас народ обрав удруге, тому Вам і належить рятувати нас від беззаконня і будувати дійсно українську Україну* [Народ 1 2001, с. 114].

Уживанням прикметника *західний* публіцист, з одного боку, підкреслює домінування в деяких жителів України, особливо правлячої верхівки, російської мови, а, з іншого, – досягає сатиричного забарвлення висловлювання: *А чого комуністи так не люблять Западну Україну, усіх називають бандерівцями, а хто такий Бендера, чоловік, який хотів для України щастя, щоб Україна була вільна і самостійна (зараз вона самостійна лише на бумазі), і український народ запада хоче щастя для України, а комуністи рвуться в Росію, вони навіть розмовляти по-українському не хочуть, заговорили українською лише тоді, коли рвались в президенти* [Народ 1 2001, с. 278].

Поняття *український* у публіциста має глибинний зміст, про що свідчить розгляд лексеми *Україна* як номена, що називає, незалежно від державних кордонів, історичні питоми українські території: *А об'єднання усіх українських — і не українських, Закарпаття — це шматок Київської Русі — земель в кордонах України?* [Народ 1 2001, с. 254]. Публіцист підкреслює також, що Україна – велика держава не лише тому, що має давню й героїчну історію, а тому, що територія її займає велику площу в Європі: *Але водночас не забуваймо й іншого: Україна — це півтори Польщі, майже три Угорщини, чотири Греції, п'ять Болгарій, Швеції, шість Чехії* [Народ 1 2001, с. 112].

У публіцистичних творах В. Яворівського нерідко значення слова *Україна* розширюється, набу-

ваючи, крім основного, додаткових відтінків, як-от: боротьба за незалежність, відродження традицій, утвердження самобутніх рис у мові, культурі, звичаях: *Мовляв, хай побавляться трішки своєю Україною і посидять тихо* [Народ 1 2001, с. 17]. Сам В. Яворівський називає це *патріотичною енергетикою*: *За цю коротку історичну мить Україна не лише блискучо звелася з колін, а й зарядила потужною патріотичною енергетикою свідомість українців на кілька поколінь вперед* [Народ 1 2001, с. 20].

В. Яворівський нерідко називає Україну *нашою*. З одного боку, протиставлення *наш – чужий* автор використовує для підкреслення різних намірів патріотично налаштованих українців і правлячої верхівки радянського часу, які не раз на території України вирішували свої справи: *Ви, мабуть, помітили, що наша з вами Україна, тоді мовчазна, розтерзана голодомором і репресіями колонія, була головним плацдармом цієї страшною сталінської авантюри по завоюванню і «совєтизації» всієї Європи* [Народ 1 2001, с. 29]. З іншого боку, означенням *наш* публіцист оперує для номінації тих національних цінностей, які вже вдалося відстояти: *Останнім часом я боюсь лише одного: як би скрутні ми не жили, але щоб не відібрали у нас найдорожче, те, за що люди гинули на полях битви і у тюрмах, — нашу Україну* [Народ 2 2002, с. 41].

Символами Незалежної України в публіцистиці В. Яворівського виступають прізвиська або імена відомих українців, які свого часу заклали підґрунтя українській незалежності, самобутності, ратували за відродження й утвердження української ментальності. Ці лексичні одиниці розглядаємо як культуремі, що несуть значний культурологічний зміст: *Україна не вмерла, — це Калнишевський, Тарас Шевченко, Франко, Грушевський, Петлюра, Бандера, Шухевич, Світличний...* [Народ 2 2002, с. 12]; *Сьогодні можемо твердити: якби він, Тарас, збайдужів, зламався чи бодай на йоту відступився від України, як Гоголь, ким би ми були тепер?* [Народ 3 2007, с. 5]. Особливе місце у цьому списку імен, на думку В. Яворівського, посідає Тарас Шевченко: *А Тарас Шевченко — не лише великий поет, це — могутня духовна держава на ім'я Україна* [Народ 3 2007, с. 6]. Публіцист послуговується також прізвиськами відомих у наш час українців, які багато роблять для розбудови України як держави: *Я знайомий з чи не найбагатшим українцем з американської діаспори Богданом Миськом, який охоче спонсорував перші поїздки українських політиків для участі у міжнародних акціях, щоб бодай чули про Україну* [Народ 2001, с. 44]. Використовуючи прийом аналогії, публіцист нерідко, спираючись на попередні фонові знання читачів, пов'язує назву *Україна* з об'єктами, що мають глибоку архаїчну символіку. Так реалізується, на думку О. Переломової, інтертекстуальне підключення до національного коду через архетипні образи» [Переломова 2019, с. 125]. Зокрема функцію таких лексем перебирають на себе слова *фортеця*, *хата*: *Я був впевнений, що все буде зовсім по-іншому, бодай знайдеться в державі добра група патріотів, які зроблять усе*

можливе, щоб Україна стала дійсно нашою якщо не фортецею, то міцною хатою [Народ 2 2002, с. 43]. В. Яворівський оперує також словом *мати*, що символізує для українців усе найдорожче й найбажаніше: *Моя Україно, доле моя. Мати. Скільки ж тобі рідна ось таких людоджерів на своїх плечах, та рученьках прийдеться ще тримати?* [Народ 2 2002, с. 51]. *Чому сидите в Україні, та їсте хліб із рук Матері-України?* [Народ 2 2002, с. 50].

Прозопопея як різновид метафори стає основою для вживання лексеми *доля* стосовно України. Згідно з тлумаченням цього слова в *Словнику української мови*, «Доля – хід подій, збіг обставин, напрям життєвого шляху, що ніби не залежить від бажання, волі людини»; «бажане, щасливе життя» [СУМ II, с. 360]. «Це тлумачення долі скеровує думку у два русла: доля як невідворотність, незмінність, позначена ореолом сакральності та магичності, і доля як життєвий шлях людини, на якому її бажання та воля можуть все-таки змінювати хід подій» [Мазур 2018, с. 77]. Учені доводять, що в українських народних уявленнях про долю переплетено християнські та язичницькі елементи. «Гра словом “доля” набуває, без перебільшення, глобальної приявності, сказати б, незмінного поетичного символу з різними значеннями та в різних інтерпретаціях, ставши чи не національною поетичною традицією» [Сеник 2013, с. 153]. Слово *доля* нерідко використовують і по відношенні до держави. У публіцистиці В. Яворівського це слово зазвичай символізує майбутнє, прийдешнє: *Я давно слідкую за вами по всіх можливих каналах, як людина, що не байдужа до долі рідної нашої України* [Народ 2 2002, с. 50]; *Вони і приходять до влади, а тоді ще більше душать різними засобами тих, кому не байдужа доля України* [Народ 2, с. 41].

Словник епітетів української мови подає 73 епітети до слова *Україна* [Бибик 1998, с. 369]. У В. Яворівського найчастіше уживаними є такі епітети: *багата, вільна, велика, незалежна, наша, моя, українська, своя, щаслива, убога, енергійна, розтерзана, запродана Росії, зневірена, бідна, одурена, окрадена: Якщо вони і цього разу не стануть урівень з Великою Україною, не об'єднаються у бодай два потужні політичні блоки (центристський і правоцентристський) — вони покриють свої імена довічною ганьбою* [Народ 2001, с. 348]; *Вам дістаюся Україна енергійна, сповнена сили і віри у своє швидке відродження, у свою державність, їй би сміливого лідера-патріота, котрий не крав би сам і не давав красти іншим - і вона б не відстаю від прибалтів* [Народ 3 2007, с. 20]; *За вільну й незалежну Україну* [Народ 2 2002, с. 38]; *Але що ж відбувається в моїй Україні?* [Народ 2 2002, с. 38]; *І на цьому трагічному роздоріжжі Україну, знову запродану Росії, зневірену у всьому, бідну і розтерзану, одурену й окрадену Вами Україну Ви ще хочете передати “продовжувачеві Вашої справи ~ Януковичу?* [Народ 3 2007, с. 21]. В. Яворівський, щедро поповнюючи епітетний ланцюжок, поданий у згаданому Словникові, новими прикметниками, дієприкметниками, говорить про дві України (домайданівську і

післямайданівську): *Тепер назавжди історично будуть дві України. одна до майдану. інша – після...* [Народ 3 2007, с. 32].

І в народнопоетичній творчості, і в поезії, і в публіцистиці поступово складається персоніфікований образ України. В. Яворівський продовжує цю традицію: *А я ненавиджу купи-продай, а хочу виробляти продукцію, щоб багатіла Україна* [Народ 2 2002, с. 38]; *Невже у нелегкий життя час робити крок назустріч та подати міцні руки, аби спільними зусиллями підняти із колін Україноньку нашу — годувальницю – не стосується вас?* [Народ 2 2002, с. 50]; *Я не вказав ні години, ні дня, ні року, коли вся Україна полеглише переведе подих, ступивши на надійну твердь під ногами, і скаже: отепер нареши всі біди залишилися позаду, тепер можна жити з усмішкою на обличчі!* Однак я всім розумом і серцем вірю — це станеться [Народ 2 2002, с. 5].

Лексема *Україна* в публіцистичному дискурсі В. Яворівського за змістом й синтагматично пов'язана з поняттям *любов*, що є основним при тлумаченні терміна *патріотизм*, адже у багатьох словниках термін *патріотизм* поданий як *любові до Батьківщини*. Зокрема, за *Словником української мови*, *патріотизм* – це *любов до своєї батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги* [СУМ VI, с. 91]. Тому концепт *Україна* тісно пов'язаний з концептами *любов* і *патріот*, а поле лексем, якими він нерідко репрезентований, включає найменування *патріот*, *ненависник*, *патріотичний*, *любов*, *закоханий* тощо: *Ненависники України галасливіші і більше об'єднані за патріотів, тому часто під проводом комуністів перемагають* [Народ 2 2002, с. 41]; *Навіть через десять років незалежності за мою любов до України на мене дивляться як на хвору* [Народ 2 2002, с. 41]; *До того ж тьма-тьмуца родичів, кумів, сватів, наближених, коханок і коханців, підтакувачів у вигляді «активу» на всіх рівнях надто багато втрачали, якщо б до влади прийшли справжні патріотичні, високоосвічені й закохані в Україну та її народ, демократичні люди* [Народ 2 2002, с. 42].

Лексеми *українець*, *українка*, *українці* в публіцистичному дискурсі В. Яворівського репрезентовані як народ, що має славу історію, належить до високоосвіченої нації. Для автора як представника українського народу дуже болючими є питання мови, держави, патріотизму: *Дуже боляче мені, що на Східній Україні наші горе-українці відрікаються, соромляться свого походження, навіть розмовляють не материнською рідною мовою, а чужою — російською* [Народ 1 2001, с. 329]; *Майбутні історики братимуться за голову: Кучма, не знаючи української мови, став Президентом України,*

а прем'єр-міністр України Янукович у назві своєї посади робив дві граматичні помилки, претендуючи на роль лідера високоосвіченої нації! [Народ 3 2007, с. 22]; *У Вас ще є можливість розумного відступу і людської покути: не заважайте Україні визначитися, за ким їй іти — за Ющенком чи знову за Вами, вибачаюся, за Януковичем. якого Ви обрали для продовження Вашого десятилітнього експерименту над українським народом* [Народ 3 2007, с. 24]; *Однак я повинен висловити Вам одну велику вдячність: страх перед навіть віртуально ймовірним Вашим президентством (лише за умови фантастичних і диких фальсифікацій) об'єднав абсолютну більшість населення України в український народ* [Народ 3 2007, с. 27]. Письменник бачить українців як свідому націю, незважаючи на політичну верхівку, для якої українці є лише електоратом. *Прошу вас. рідні мої земляки, всі українці, тримати високо і гордо українську голову, щоб її бачили і в Україні, і з-за кордону* [Народ 3 2007, с. 38]; *В Україні, твердо переконані вони, нації немає, існує лише електорат для голосування* [Народ 3 2007, с. 52].

Лексема *Україна* є складником назв партій, установ тощо. Тому природно, що вона вживана у таких власних найменуваннях: *Я очолюю оргкомітет по проведенню першого, установчого, з'їзду Народного Руху України за перебудову* [Народ 2 2002, с. 3]; *Всеукраїнське політичне об'єднання «Державна самостійність України», яке очолює Роман Коваль* [Народ 1 2001, с. 222]; *Демократична партія України* [Народ 1 2001, с. 222].

Висновки. Концепт *Україна* в публіцистичних творах В. Яворівського стає знаком, що виконує в національному художньому дискурсі апелювальну функцію. У нарисах ранньої творчості номен *Україна* функціонує у значенні 'країна, край'. У публіцистичних роздумах В. Яворівського другого періоду творчості концепт *Україна* стає основним і визначальним, чим пояснюємо і високу частоту вживання лексеми *Україна* зі значення 'країна, держава', і функційну активність похідних (*український*, *українець*, *українка*), і широке поле означень, які надають висловлюванню позитивного чи негативного забарвлення. З допомогою концепту *Україна* письменник створює патріотично забарвлений публіцистичний дискурс, найхарактернішими ознаками якого є ідеологічна та політична позиція адресанта й адресата (автора й читача), аксіологічні настанови суспільної думки, в якій особистісне «я» стає стильовою домікантою. Автор активно використовує словосполучення *українська Україна, наша Україна, моя Україна*, що уособлює духовну єдність суспільства на засадах інтересів Незалежної держави.

Умовні скорочення джерел

СУМ—Словник української мови: В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

Література

1. Биби́к С.П. Українська медіастилістика: засади становлення і перспективи розвитку. *Лінгвістика*. №1 (32). Київ. 2015. С. 40–47.
2. Биби́к С.П., Єрмоленко С.Я. Пустовіт Л.О. Словник епітетів української мови. Київ: Довіра, 1998. 431 с.

3. Буряк В. Системна та концептуальна структура сучасного публіцистичного мислення. *Вісник Львівського у-ту. Сер. Журналістика*. 2002. Вип. 22. Ч. 1. С. 19–30.
4. Василик Л.Є. До проблеми концепту в публіцистичному тексті. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. №101. С. 81–85.
5. Данилюк Н.О. Концепт рідної сторони у мові української народної пісні. Луцьк. 2008. С. 243–248.
6. Жайворонок В.В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 23–35.
7. Кононенко В. Концепти українського дискурсу. Монографія. Київ – Івано-Франківськ. 2004. 248 с.
8. Мазур Г. Фольклорні образи-символи долі / недолі в поетичному світі збірки Івана Франка «З вершин і низин». *Українське літературознавство*. 2018. Вип. 83. С. 76–84.
9. Переломова О.С. Процес творення концепту «Україна» в текстовому просторі поетичних творів. *Мова і культура: науковий журнал: Видавничий дім Дмитра Бураго*. 2019. Вип. 22. № 3 (198). С. 114–125.
10. Сенік Л. Образ долі у поезії Тараса Шевченка: філософський сенс у вимірі буття. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2013. Вип. 1 (29). С. 152–155.
11. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу): дисертація д-ра філол. наук: 10.01.08. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. Київ. 2003.
12. Янченко Ю.А. Особливості мовного вираження концепту земля в поезії Аркадія Казки. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2015. 2 (1152). С. 107–111.

Джерела дослідження

1. Яворівський В.О. І в морі пам'ятати джерело: Нариси. Київ: Молодь, 1980. 240 с.
2. Яворівський В.О. Крила, вигострені небом: Нариси. Київ: Молодь, 1975. 111 с.
3. Яворівський В.О. Право власного імені: Нариси, статті, есе. Київ: Молодь, 1985. 200 с.
4. Яворівський В.О. Тут, на землі: Нариси. Київ: Молодь, 1976. 167 с.
5. Яворівський В.О. Що ж ми за народ такий 1?: Публіцистика. Київ: Укр. письменник. 2001. 295 с.
6. Яворівський В.О. Що ж ми за народ такий 2?: Публіцистика. Київ: Укр. письменник. 2002. 348 с.
7. Яворівський В.О. Що ж ми за народ такий 3?: Книга третя. Майдан. Київ: Укр. письменник. 2007. 341 с.

Legend

СУМ– Slovnyk ukraïnskoi movy (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian Language]: V 11 t. T. 1–11. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

References

1. Bybyk S.P. (2015) Ukrainka mediastylystyka: zasady stanovlennia i perspektyvy rozvytku [Ukrainian media stylistics: principles of formation and prospects of development]. *Linhvistyka*. №1 (32). Kyiv. 2015. S. 40–47 [in Ukrainian].
2. Bybyk S.P., Yermolenko S.Ya., Pustovit L.O. (1998) Slovnyk epitetiv ukraïnskoi movy [Dictionary of epithets of the Ukrainian language]. Kyiv: Dovira. 431 s. [in Ukrainian].
3. Buriak V. (2002) Systemna ta kontseptualna struktura suchasnoho publitsystychnoho myslennia [System and conceptual structure of modern journalistic thinking]. *Visnyk Lvivskoho u-tu. Ser. Zhurnalistyka. Vyp. 22. Ch. 1. S. 19–30* [in Ukrainian].
4. Vasylyk L.Ye. (2007) Do problemy kontseptu v publitsystychnomu teksti. *Kultura narodov Prychornomor'ia* [To the problem of the concept in the journalistic text]. № 101. S. 81–85 [in Ukrainian].
5. Danyliuk N.O. (2008) Kontsept ridnoi storony u movi ukraïnskoi narodnoi pisni [The concept of the native side in the language of Ukrainian folk songs]. S. 243–248 [in Ukrainian].
6. Zhaivoronok V.V. (2004) Etnolinhvistyka v koli sumizhnykh nauk [Ethnolinguistics in the field of related sciences]. *Movoznavstvo*. № 5–6. S. 23–35 [in Ukrainian].
7. Kononenko V. (2004) Kontsepty ukraïnskoho dyskursu. Monohrafiia [Concepts of Ukrainian discourse. Monography]. Kyiv – Ivano-Frankivsk. 248 s. [in Ukrainian].
8. Mazur H. (2018) Folklorni obrazy-symvoly doli / nedoli v poetychnomu sviti zbirky Ivana Franka «Z vershin i nyzyn» [Folklore images-symbols of destiny misfortune in the poetic world of Ivan Franko's collection "From the heights and lowlands"]. *Ukrainske literaturoznavstvo*. Vyp. 83. S. 76–84 [in Ukrainian].
9. Perelomova O. S. (2019) Protses tvorennia kontseptu «Ukraine» v tekstovomu prostori poetychnykh tvoriv [The process of creating the concept of "Ukraine" in the text space of poetic works]. *Mova i kultura: naukovyi zhurnal: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho*. 2019. Vyp. 22. № 3 (198). S. 114–125 [in Ukrainian].
10. Senyk L. (2013) Obraz doli u poezii Tarasa Shevchenka: filosofskiy sens u vymiri buttia [The image of destiny in Taras Shevchenko's poetry: philosophical meaning in the dimension of being]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: Filologia. Sotsialni komunikatsii*. Vyp. 1 (29). S. 152–155 [in Ukrainian].
11. Serazhym K.S. (2003) Dyskurs yak sotsiolinhvalnyi fenomen suchasnoho komunikatyvnoho prostoru (metodolohichniy, prahmatyko-semantychnyi i zhanrovo-linhvistychnyi aspekty: na materialy politychnoho

riznovydu ukrainskoho masovoinformatsiinoho dyskursu): [Discourse as a sociolinguistic phenomenon of modern communicative space (methodological, pragmatic-semantic and genre-linguistic aspects: on the material of the political variety of the Ukrainian media discourse): *Dysertatsiia d-ra filol. nauk*: 10.01.08. Kyivskiy natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. Instytut zhurnalistyky [in Ukrainian].

12. Yanchenko Yu.A. (2015) Osoblyvosti movnoho vyrazhennia kontseptu *zemlia* v poezii Arkadiia Kazky [Features of linguistic expression of the concept of land in the poetry of Arkadiy Kazka]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriia Filolohiia* (1152). S. 107–111 [in Ukrainian].

Sources of research

1. Yavorivskiy V.O. (1980) I v mori pamiataty dzherelo: Narysy [And in the sea to remember the source: Essays]. Kyiv: Molod. 240 s. [in Ukrainian].

2. Yavorivskiy V.O. (1975) Kryla, vyhostreni nebom: Narysy [Wings sharpened by the sky: Essays]. Kyiv: Molod. 111 s. [in Ukrainian].

3. Yavorivskiy V.O. (1985) Pravo vlasnoho imeni: Narysy, statti, ese [The right of one's own name: Essays, articles, essays]. Kyiv: Molod. 200 s. [in Ukrainian].

4. Yavorivskiy V.O. (1976) Tut, na zemli: Narysy. [Here on earth: Essays]. Kyiv: Molod. 167 s. [in Ukrainian].

5. Yavorivskiy V.O. (2001) Shcho zh my za narod takyi 1? [What kind of people are we 1?]: Publitsystyka. Kyiv: Ukr. pysmennyk. 295 s. [in Ukrainian].

6. Yavorivskiy V.O. (2002) Shcho zh my za narod takyi 2? [What kind of people are we 2?]: Publitsystyka. Kyiv: Ukr. pysmennyk. 348 s. [in Ukrainian].

7. Yavorivskiy V.O. (2007) Shcho zh my za narod takyi 3? [What kind of people are we?: Books three]: Knyhy tretia. Maidan. Kyiv: Ukr. pysmennyk. 341 s. in Ukrainian].

DYNAMICS OF THE UKRAINE CONCEPT IN V. YAVORIVSKY'S ARTISTIC JOURNALISM

Abstract. We see the purpose of this study is to explore the features of the linguistic embodiment of the concept of Ukraine in the journalistic works of V. Yavorivsky, to identify its dynamics by comparing the works of the author of the first and second periods of creativity. We use descriptive and comparative methods of analysis of linguistic facts. Observations show that the token Ukraine is rarely used in works of the early period of creativity. Instead, we can trace the peculiarities of the use of the token land, which is most often used with the meaning «country, region, state» and «soil that is cultivated and used for growing plants The writer identifies the earth as a living organism by attributing to it phytomorphic, animalistic, anthropomorphic features. The Ukrainian land, presented through the prism of the person who lives on it, appears as a history of the family, as a museum of the history of culture. In the essays of the second period of creativity, the land first of all appears as a territory inhabited by the Ukrainian people.

In the journalistic reflections of V. Yavorivsky of the second period of creativity, the concept of Ukraine becomes the main and defining, which explains the high frequency of use of the token Ukraine meaning «country, state», and functional activity of derivatives (Ukrainian, Ukrainian, Ukrainian), and a wide range of meanings. positive or negative color Using the concept of Ukraine, the writer creates a patriotic journalistic discourse, the most characteristic features of which are the ideological and political position of the addressee and the addressee (author and reader), axiological guidelines of public opinion in which personal «I» becomes stylistic dominant. The author actively uses the phrase Ukrainian Ukraine, our Ukraine, my Ukraine, which embodies the spiritual unity of society on the basis of the interests of the Independent State. Symbols of Independent Ukraine in the journalism of V. Yavorivsky are the names or names of famous Ukrainians, who at one time laid the foundation for Ukrainian independence, identity, advocated the revival and establishment of the Ukrainian mentality. These lexical units are considered as cultural.

Keywords: Volodymyr Yavorivsky, concept, concept dynamics, journalistic discourse, axiological guidelines.

©Хавалджи Л., 2022 р.

Лідія Хавалджи – аспірантка кафедри української філології та загального мовознавства ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Україна; havaldzhy.lidia@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5492-8547>

Lidia Havaldzhy – graduate student of the Ukrainian Philology and General Linguistics Department, Taras Shevchenko Luhansk National University, Ukraine; havaldzhy.lidia@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5492-8547>